

Winfred Ellerhorst:

„Handbuch der Orgelkunde“

Prvo izdanje ovoga svestranog priručnika (za-pravo male enciklopedije) o graditeljstvu orgulja izašlo je 1936. godine i odavno je rasprodano. Drugo izdanje tiskano je 1966. godine u nizu zvanom »BIBLIOTHECA ORGANOLOGICA«. Nakon nepune dvije godine i to izdanje je rasprodano.

Dati u nekoliko rečenica sud o knjizi od gotovo 850 stranica nije lagan posao. Rijetko se ta knjiga vidi u rukama graditelja orgulja iako je isključivo njima namijenjena. Zašto? Sada već pokojni autor bio je svestrano obrazovan stručnjak, briljantni matematičar, fizičar i akustičar, profinjena ukusa i široke muzičke kulture. Napisao je djelo jedinstveno u namjeni ali poteško razumljivo prosječno obrazovanom graditelju orgulja. Stoga se kod orguljara češće nailazi na lakši priručnik (npr. Toepfer) nego li Ellerhorstovu knjigu.

Na žalost, ovo tako znamenito djelo nije doprlo do nas u onom obliku, kako smo to očekivali i željeli. Djelo nije temeljito prerađeno i nadupunjeno, već je štampano kao »Nachdruck«. Prigovor te vrste očekivao je i priređivač sadanjeg izdanja, pater Gregor Klaus, benediktanac, suradnik autorov u pripremanju I. izdanja. Pokušava se braniti »vremenskim i tehničkim« poteškoćama zbog kojih da nije bilo moguće prirediti tako priželjkivano izdanje.

Budući da se radi o jednom od tri kapitalna djela o graditeljstvu orgulja (uz Ellerhorsta još i Dom Bedos de Celles i Joh. Gottlob Toepfer), neka je poglavlja trebalo preraditi ili popuniti. Tako je u II poglavlju trebalo navesti instrumente za analizu zvuka, pa elektronske aparate kojima se vrši analiza (ne) akustičnosti dvorane ili crkve. U III poglavlju, koje govori o upotrebi materijala u gradnji orgulja, ljestvica je znatno veća od navedene.

Bujni tehnički napredak posljednjih godina zah-tijeva korigiranje nekih principa, iznesenih u poglavlju »Der Klangkörper der Orgel«. Cijelo to poglav-lje od gotovo 200 stranica traži studioznu preradu i usvajanje normativa koje rezultiraju iz zvukovno-tehničke evolucije (a u nekom smislu i »revoluci-je«) dvaju posljednjih desetljeća.

Autor je, podsjetimo se, svoje djelo napisao u eri cvata »Kegellade« sustava. Pneumatika je pak bila posljednji krik mode u orguljarstvu, zajedno sa svim srodnim sustavima, više ili manje identičnim i ujedno lošim. Gotovo svaki graditelj natjecao se u izradbi »svog« sustava, ma kako se lošim on kasnije pokazao.

Situacija je danas posve obrnuta: pneumatika se kao »Spieltraktura« nije mogla održati i nje je nepovratno nestalo iz graditeljstva orgulja. Neprekidna nastojanja u svrhu njena poboljšanja nisu bila u stanju otkloniti njene osnovne negativnosti. Sustav zračnica ostao je također posve obrnut: um-jesto Kegellade danas vladaju evropskim i svjet-skim tržištem samo — Tonkanzellenlade.

Pitanja koja u vrijeme rada na priručniku nisu bila riješena a neka ni načeta (električno registri-ranje tih zračnica, upotreba »teleskopa«, zatim čvr-sto leguriranih materijala za apstrakte) danas su, kao posve riješena, upravo temelj suvremenog graditeljstva orgulja. Odras tog napretka morao se uzeti u obzir i prigodom tiskanja II. izdanja, odnos-no prigodom priređivanja tog poglavlja za tisak.

Dotakli smo se tek nekih poglavlja ovog pri-ručnika i naše primjedbe ne mogu umanjeti njegovu punu vrijednost. Trebalo je, po našem mišljenju, ili priručnik ostaviti u izvorniku, a na kraju svakog poglavlja rezimirati rezultat današnjeg stadija u graditeljstvu orgulja, ili ga čitavo preraditi.

nakon homilije, molitva vjernika na raznim jezi-cima; — pričest vjernika prema uputama; — pjes-ma Zahvalnica i pjesma Kongresa — Razlaz
Poslije podne prilika da pojedine grupe obave po-božnost Križnog Puta i zavjetne molitve u Bazilici.
NB — Sva predavanja Mariološkog i Marijanskog Kongresa, izrečena na generalnim zasjeda-njima, bit će istovremeno prevađana na hr-vatski, njemački, engleski i jedan od roman-skih jezika (francuski, talijanski, španjolski).

Tečaj za orguljaše i orguljašice

Institut za crkvenu glazbu održat će ove godine tečaj za orguljaše i orguljašice od uk-ljučivo 3. kolovoza do uključivo 11. kolovoza. Tečaj će se održati u prostorijama Bogoslov-nog sjemeništa i Bogoslovnog fakulteta u Za-grebu.

Točan raspored predavanja sudionici te-čaja dobit će na početku tečaja u tajništvu In-stituta.

Tajništvo Marijanskog i Mariološkog kon-gresa zadužilo je Institut i sudionike tečaja za pije-vni program i to:

6. kolovoza kod otvaranja VI mariološkog međunarodnog kongresa
12. kolovoza kod otvaranja XIII Marijan-skog međunarodnog kongresa
- 12.—14. kolovoza prije podne na Šalati iz-među predavanja na hrvatskom jezi-ku, a poslije podne će sudionici teča-ja biti raspoređeni podjednako po za-grebačkim crkvama gdje će se obav-ljati posebne pobožnosti da predvode ili potpomažu pjevanje
13. kolovoza kod svečane mise s obredom doživotnih zavjeta redovnica
15. kolovoza svi sudionici tečaja predvode pjevanje kod glavnog euharistijskog slavlja na Mariji Bistrici.

Polaznici tečaja koji nemaju mogućnost stanovanja u samostanima ili gdje drugdje moći će stanovati u Bogoslovnom sjemeništu ali samo od 3.—11. kolovoza uključivo. Za stan i hranu u sjemeništu dnevna cijena 40 ND.

Ako netko želi samo ručak u sjemeništu dnevna cijena 20 ND. Tko želi stanovati u sje-meništu umoljava se da sa sobom ponese 2 plahte i jastučnicu.

Uplata za cijeli tečaj iznosi 50 ND po osobi.

Početak tečaja 3. kolovoza u 9 sati u Bogo-slovnom sjemeništu.

Prijavnicu sa točno navedenim mjestom stanovanja i gdje će se hraniti mole se sudio-nici da pošalju na naslov:

INSTITUT ZA CRKVENU GLAZBU

Kaptol 29

41000 ZAGREB

Prijavnice se primaju do 1. kolovoza.

Možemo biti ponosni da dva kapitalna priručnika o graditeljstvu orgulja potječu od svećenika-redovnika. Sinovi svetog Benedikta Dom Bedos de Celles i Winfred Ellerhorst dali su svijetu znanstveno napisana djela, koja će generacijama orguljara biti putokaz u gradnji »kraljice instrumenata«.

A. Č.

ISO - Information

Prije nepune dvije godine pojavio se prvi broj časopisa za orgulje »ISO INFORMATION«. Izdaje ga INTERNATIONAL SOCIETY OF ORGANBUILDERS. Već sama pojava dvojezičnog a u nekim člancima i trojezičnog časopisa (engleski, francuski i njemački) pokazuje ujedno i njegovu nakanu: okupiti suradnike iz cijelog svijeta te na taj način kvalitetno ga uzdići. Prelistamo li letimice prvi broj časopisa (do sada je izašlo pet brojeva), uvjerit ćemo se o njegovoj zamjernoj znanstvenoj visini.

Danas se tiska mnoštvo časopisa i publikacija, koje bi, sudeći po naslovu, kao glavnu temu svog rada trebale voditi brigu o orguljama, gradnji i restauraciji, jednom riječju kultiviranju orguljarskog umijeća. One se, na žalost, bave svim i svačim, samo ne tim zadatkom. Finansiraju ih magnati elektronske industrije u svrhu reklamiranja njihovih produkata. Tu i tamo nađe se po koji člančić o nekom graditelju orgulja (većinom genealoški) a da nam se o njegovu opusu ne kaže gotovo ništa. Katkada se može zapaziti poneka fotografija prospekta orgulja ili najčešće detalja, npr. anđelića s trubicom. To bi bilo sve!

Časopis o kojem govorimo sasvim je nešto drugo. Autori njegovih članaka jesu graditelji orgulja, inženjeri-projektanti, akustičari, teoretičari menzuracije i tvorničari pojedinih dijelova orgulja, dakle osobe koje grade orgulje ili aktivno učestvuju u samom procesu, od projektiranja do treće intonacije. One nam govore o svom djelu i svojem iskustvu. Pišu strogo znanstvenom metodom. Ovdje ćemo se osvrnuti na neke članke do sada izašlih brojeva.

Nakon uvodnog članka (»Warum ISO- INFORMATION?«) iz pera graditelja orgulja Josefa von Glatter-Götz, vlasnika tvrtke AUSTRIA-RIEGER i urednika časopisa do četvrtog broja, slijede stručni članci, kao npr.: »Der Wert einer Orgel«, pa »Gedanken über die Zukunft der Orgel« i dr. Richard Rensch opisuje na 8 stranica svoj izum: »MENSUR-RECHENSCHIEBER für ORGELPFEIFEN« kao i njegovu primjenu u konstantnoj stalno-promjenjivoj i slobodno-promjenjivoj menzuri. Spomena vrijedan je i prikaz o francuskim orguljama, bogato dokumentiran, a napisao ga je Georges Lhote, francuski ekspert za orgulje.

Posebna zanimljivost drugog broja je članak »Der Weg von der Tonkanzelle zum Register«, obilato ispunjen crtežima i skicama. (Kad sam autora posjetio u njegovom domu u Belgiji u studenom 1970, spremno mi je pokazao gotove instrumente, radionicu, predstavio mi je svoju obitelj. Jedno je »zaboravio«: pokazati mi aparate za tzv. špricanje »teleskopa«, njegov vlastiti izum, kojim je usavršio danski patent. Bez tih »teleskopa« nemoguće je zamisliti današnji stupanj u graditeljstvu orgulja, a on proizvodi u cijeloj Evropi najkvalitetnije »teleskope«. To spominjem usput, za one koji misle da u graditeljstvu orgulja nema tajni).

U trećem broju čitamo o povratku na mehaničku trakturu u Sjevernoj Americi, zatim članak »Die Pfeifenmessungen der Orgel von St. Katharinenthal« iz Švicarske, iscrpno dokumentiran grafičkim tabelama menzura. Tu je i opis Riegerovih orgulja s 62 elektronska »Setzera«, izgrađeni za jednu crkvu u Washingtonu. (Ta tvrtka gradi orgulje s najuspjelijim prospektima i po tome je prva u cijelom svijetu).

U svim brojevima nailazimo na rubriku »Who's who?«, u kojoj nam se stručnjaci predstavljaju biografskim podacima kao i kvalifikacijama. U ovom broju možemo pročitati generalije o šefu tvrtke Klais, jednoj od najboljih evropskih orguljarskih tvrtki. Za svjetsku izložbu u Osaki tvrtka je sagradila orgulje sa sviralama od bambusa.

Članak pod naslovom »PUBLICITY FOR THE ORGAN«, tiskan u četvrtom broju časopisa, suvremen je za katolički Zapad a naročito (na žalost!) za nas. Da izbjegnemo žučljivu diskusiju autor je želio ostati anoniman. Nadamo se da će »Sv. Cecilija« objaviti barem neke dijelove članka.

Peti broj informira nas o VI. kongresu »INTERNATIONAL SOCIETY OF ORGAN-BUILDERS«, održanom od 6.—9. rujna 1970. u Zürichu. Prisutni bijahu graditelji i drugi stručnjaci iz svih zemalja, u kojima se gaji orguljarsko umijeće: iz Australije, Kanade, USA, Afrike i svih evropskih zemalja.

Jednom riječju: to je ozbiljan časopis, lišen historijsko-biografskog cjepidlačarenja. Za one koji su navikli o orguljama čitati tek historijsko-estetske rasprave, pojedini članci bit će dijelom ili čak posve nerazumljivi.

A. Č.

Međunarodni simpozij o crkvenoj glazbi u Salzburgu

U Salzburgu je od 14.—18. travnja ove godine održan međunarodni simpozij o crkvenoj glazbi koji je organiziralo Međunarodno udruženje svete glazbe — Consociatio Internationalis Musicae Sacrae — CIMS. Ovaj simpozij smatramo veoma važnim i za čitaoce »Sv. Cecilije« interesantnim pa ćemo, osim ove kratke informacije, u narednih nekoliko brojeva »Sv. Cecilije« donijeti predavanja i diskusije koje su tokom tri dana održane na simpoziju.

Prije početka samog simpozija (13. travnja navečer) svi njegovi učesnici skupili su se u Amadeus-Stuberl, jednoj od sala Paterskillera u Salzburgu, gdje ih je vrlo pobudnim i srdačnim govorom pozdravio prelat, prof. dr. Johannes Overath, vicepresident CIMS-e. Spomenuti je prelat zadivio sve prisutne svojom govorničkom okretnošću, navodeći uvijek nove konkretne detalje kojima bi apostrofirao svakog učesnika.

Ovaj simpozij ima međunarodni značaj iako je bio ograničen na učesnike iz zemalja njemačkog jezičnog područja i istočnoevropskih zemalja. Sa žalošću je konstatirana činjenica da su istočne zemlje bile zastupane samo sa četiri učesnika (jedan iz Poljske i tri iz Jugoslavije) iako su bili pozvani crkveni glazbenici iz Čehoslovačke, Mađarske, Poljske i Njemačke Demokratske Republike.

Simpozij je započeo 14. travnja zazivom Duha Svetoga i održavao se u sali hotela »Elefant«. Imao je ustaljeni raspored. Svakog dana bila je pjevana misa u 8.30 sati u jednoj od salcburških crkava ili kapela, kojoj su prisustvovali svi učesnici simpozija. Od 10.—12 i od 15.30—18 sati bila su predavanja i diskusije.

Srijeda 14. travnja

Prvoga dana pjevana misa je bila u Michaeliskirche. Celebrirao je prof. mons. dr. Franz Kosch iz Beča. Pjevali smo koralnu uskrсну misu »Lux